

ХУДОЖНЯ ТРАНСФОРМАЦІЯ ВНУТРІШНІХ КОНФЛІКТІВ У ЛІРИЦІ Т. ШЕВЧЕНКА ПЕРІОДУ ЗАСЛАННЯ

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. Випуск 1 (31).

Михида С. Художня трансформація внутрішніх конфліктів у ліриці Т. Шевченка періоду заслання; 12 стор.; кількість бібліографічних джерел – 10; мова – українська.

Анотація. У статті осмислюються особливості психосвіту Тараса Шевченка крізь призму його мегатексту періоду заслання. Листування, спогади й поезії цього часу виявляють складну психологічну кризу, викликану обмеженням свободи. До усталеної в літературознавстві тези про духовний стоїцизм митця додаються міркування щодо конфронтації зі сформованою раніше Моделлю Світу й художньої версії виходу із внутрішнього конфлікту.

Ключові слова: внутрішній конфлікт, несвобода, стоїцизм, психологізм, психопортрет, мегатекст.

Масштабність шевченкознавчих досліджень не вичерпує безмір життєвої й творчої парадигм Великого Кобзаря. Окремі аспекти його долі й доробку досі залишаються поза увагою літературознавців, що неодноразово констатували Ю. Барабаш, І. Дзюба, Ю. Івакін, Г. Клочек, М. Коцюбинська, В. Смілянська та ін.

Одним із малодосліджених періодів творчості Т. Шевченка є період заслання. Зокрема, йдеться про проблему встановлення та дослідження особливостей взаємодії психосвіту поета й художніх особливостей його творчості. Певні зрушення в цьому ракурсі були здійснені Г. Грабовичем у праці «Невідомий Шевченко» [3]. Але окремі спостереження, зроблені дослідником, не вичерпують усього багатства окресленої проблеми.

Відомо, що період заслання був одним із найскладніших і дуже суперечливих у психологічному плані етапом в житті Т. Шевченка. Мистецька творчість стала одним із індикаторів тих складних внутрішніх процесів, які відбувалися в душі поета. Окрім того, динаміку переживань, внутрішніх суперечностей, зрушень у світоглядній та ціннісній орієнтації митця, його характері відбиває його багата епістолярна спадщина, спогади про нього близьких на той час осіб. Системне дослідження цих матеріалів, осмислення і аналіз їх за допомогою методології реконструкції психопортрета письменника, принципів і прийомів вивчення психопоетики митця дасть можливість наблизитися до розуміння тих глибинних зрушень, які відбувалися в душі, світогляді, психоемоційному стані поета і які визначали художні особливості його лірики періоду заслання.

У критиці утвердилася думка про те, що арешт, ув'язнення в казематі III відділу Таємної канцелярії Т. Шевченко переживав вельми стійко. Радянське шевченкознавство тривалий час творило заідеологізований портрет Т. Шевченка-стоїка, жертви царського режиму, деспотії якого митець міг протиставити тільки силу своєї мужності, стійкості й психологічної витривалості. Але поезія

цього часу (цикл «В казематі») та психологічний ракурс осмислення фактів біографії письменника свідчать про драматичність переживань героя, душевне сум'яття і зневіру, психологічно болісне переживання автором свого ув'язнення, відчайдушний пошук ним внутрішніх резервів моральної й душевної витривалості. Думається, що драматичне переживання Т. Шевченком своєї неволі (найбільш загострене порівняно із переживаннями інших братчиків) зумовлене насамперед досвідом неволі, який мав Т. Шевченко-кріпак. Воно стало вираженням того внутрішнього протесту, який, за твердженням психологів, виникає, коли нові обставини буття вступають у конфронтацію зі сформованою раніше Моделлю Світу, системою цінностей. Під час зіткнення з невідомим, що викликає дискомфорт і тривогу, особистість знаходить пояснення, звертаючись до вже відомих і пережитих почуттів, схем поведінки і психоемоційних реакцій [4, с. 68]. Отож, Т. Шевченко мав психологічний комплекс, котрий формував підсвідомий страх перед ситуацією обмеження фізичної свободи. За цих умов навіть відносна, обмежена цензурою, внутрішня, особистісна, творча свобода в деспотичній Російській імперії, де «від молдаванина до фіна на всіх язиках все мовчить», яку отримав поет після викупу, була кращою, ніж ситуація абсолютної несвободи в казематах III відділу з перспективою покарання за вільнодумство (ще досить яскравими були спогади про долю декабристів). Емоційний вибух, своєрідний психологічний катарсис Т. Шевченко демонструє у вірші «В неволі тяжко»:

В неволі тяжко, хоча й волі,
Сказать по правді, не було.
Та все-таки ялось жилосьь,
Хоть на чужому, та на полі...
Тепер же злої тії долі,
Як Бога, ждати довелось.
І жду її, і виглядаю,
*Дурний свій розум проклиною,
Що дався дурням одурить,
В калюжі волю утопить*
(курсив наш. – С. М.).

Тавтологія і оксюморон у виділених рядках демонструє глибину й драматизм душевних переживань Т. Шевченка у період ув'язнення, його розпач, самокарання й докір собі та братчикам за необережність і юнацький романтизм, який привів їх у в'язницю. Адже справа практично не дала своїх позитивних «паростків» для українського руху, проте обернулася втратою свободи для кирилломефодіївців. Для Шевченка – колишнього кріпака – втрата волі («святої воленьки») була тожньою духовній смерті, тому-то й з'являється розпачливий художній образ, що виражає особисту трагедію поета – *«в калюжі волю утопить»*.

Тож, трагічне переживання поетом ув'язнення стимулювало внутрішній конфлікт, що виразилося в наріканні на власну необережність, недалекоглядність, беззастережність дій, вчинків і висловлювань його й братчиків. Разом із тим відбувався і одночасний пошук внутрішніх резервів «прийняття» долі, примирення з нею, вироблення нової парадигми сприймання дійсності, нової шкали цінностей. Цей шлях був вельми складним.

Поезія «Згадайте, братія моя...», написана одразу після прибуття до Орської фортеці й включена до циклу «В казематі» 1858 року як заспівна, відбиває ті психологічні установки, які виробив для себе й для друзів Т. Шевченко в умовах несвободи. Написаний твір після винесення вироку, коли момент невизначеності майбутнього був знятий, після переосмислення багатьма учасниками гуртка та й самого Т. Шевченка своїх життєвих пріоритетів. Поет – тонкий психолог – добре розумів, що пережитий страх позначиться на суспільній позиції й системі цінностей багатьох його друзів. Тому вірш-навіювання і самонавіювання «Згадайте, братія моя...» став своєрідною психологічною установкою і самонастановою (раціоналізованою, свідомо сформульованою і прийнятою) для поета і його товаришів. Митець говорить про любов до Батьківщини як єдиний фактор збереження цілісності «Я», спосіб і форму спротиву умовам і обставинам покарання. Принцип ідентифікації як засобу психологічного захисту, реалізований Т. Шевченком у творі, дав можливість розширити межі особистості, сприяти її внутрішньому розвитку. Окрім того, це стало свідченням змін, розвитку авторської Моделі Світу, наповнення її новими ціннісними категоріями.

Тож, перебуваючи на засланні, поет проходить через випробування нової шкали ціннісних орієнтацій, доповнює її.

Шевченкознавство суттєво обмежило розуміння складнощів психологічного буття Т. Шевченка в умовах заслання цитатою-гаслом «Караюсь, мучусь, але не каюсь», перетворивши тим самим художника з чутливою і вразливою душею на стойку з камінним серцем. Насправді ситуація більш складна і драматична, про що свідчить мегатекст письменника цього періоду його життя.

Болісне й драматичне переживання неволі, яке зародилося в казематі, в умовах заслання в казахські степи ще більш загострилося й набуло рис трагічності. Ф. М. Лазаревський у спогадах про Т. Шевченка обурювався неправдивим викладом, легендами, якими супроводжувалися розповіді про солдатське життя й побут поета. «У деяких провінціальних гуртках довго й уперто подовжували ходити безглузді розповіді про те, нібито Шевченко в Орській фортеці скуштував гіркого солдатського життя. Нібито він зобразив під палицями, з руками, піднятими на голову, з написом: «От бачите!». А М. М. Білозерський в «Киевской старине» запевняє, нібито він бачив у Лизогуба портрет Шевченка з підписом: «Отак тобі!» Стоїть Тарас у мундирі, а унтер б'є його тесаком...» [8, с. 223-224], – писав мемуарист. Він передає цілу низку переказів, де описуються фізичні тортури, яких зазнав поет в Орському батальйоні. Достовірність фактів, наведених автором, не підтверджена, проте очевидним є драматизм, із яким Т. Шевченко змальовував свій солдатський побут в малярських ескізах.

Описуючи своє життя в казармах, митець підкреслював нелюдські умови свого існування, хвороби, а найбільше говорив про атмосферу цілковитої психологічної й духовної «задухи», яка провокувала депресивні настрої: «Вчера я не мог кончить письма, потому что товарищи солдаты кончили ученье, начались рассказы, кого били, кого обещались бить, шум, крик, балалайка выгнали меня из казарм, я пошел на квартиру к офицеру (меня, спасибо им, все принимают как товарища). И только расположился кончить письмо, и вообразите мою муку, хуже казарм, а эти люди (да простит и им Бог) с большой претензией на образованность и знание приличий, потому что некоторые из [н]их присланы из западной России. Боже мой! Неужели и мне суждено быть таким? Страшно!» (лист до В. Репніної від 25 лютого 1848 р.) [10, с. 36], «Печальный быт!.. Что делать?.. Таковы люди вообще, а наши особенно. И скорбют, и казарменная жизнь совершенно разрушили мое здоровье. Для меня необходима была бы перемена климата; но я на это не должен надеяться» (лист до В. Жуковського від 10 січня 1850 р.) [10, с. 53], «Теперь нужно бы вам написать о нравственном моем житьи-бытии. Но оно так скверно, что и писать не хочется, а коли говорит хорошего нечего, то лучше молчать. Живу я, можно сказать, жизнью публичною, сиречь в казармах, муштруюсь ежедневно, хожу в караул и т. д., одно слово, солдат, да еще солдат какой! Просто пугало воронье» (лист до А. О. Козачковському від 16 липня 1852 року) [10, с. 61].

У листах автор максимально гіперболізував свої страждання, акцентуючи на фаталізмі долі, що провокувало песимістичні настрої, почуття безнадії. Так, звертаючись до М. М. Лазаревського (20 грудня 1847 р.), поет пише: «Тяжко, брате мій

добрий, каратися і самому не знати за що. Отже, так зо мною трапилося, спершу я сміливо заглянув лихові в очі. І думав, що то була сила волі над собою, аж ні, то була гордість сліпая. Я не розглядив дна тії бездны, в котору впав. А тепер, як розглядив, то душа моя убогая розсипалась, мов пилина перед лицем вітра» [10, с. 38]. У листі до О. Бодянського від 3 січня 1850 року нарікає на долю: «Мене з Києва загнали аж сюди, і за що? За вірші! і заказали писати їх, а що найгірше... рисоувати! І отепер бачиш, як я отут пропадаю, живу в казармах меж солдатами – ні з ким слово промовити, і нема чого прочитати – нудьга! Нудьга така, що вона мене незабаром вжене в домовину! Не знаю, чи карався ще хто на сім світі так, як я тепер караюсь? І не знаю за що» [10, с. 51-52]. Або в епістолі до Ф. М. Лазаревського (від 22 квітня 1848 року) Т. Шевченко скаржиться: «Цур йому, тому лихові, а то ще щоб не заплакати, а іноді далєбі доходить до того, аж самому сором, та що ж, нічого не вдію з проклятушою нудьгою» [10, с. 45].

Утім найкраще динаміка внутрішніх переживань і психологічних установок поета проглядається у його ліричних творах. Варто зауважити, що лірика Т. Шевченка періоду заслання має інтроспективний характер: предметом художнього осмислення стають внутрішні переживання автора, буття його душі (переважає внутрішній конфлікт), що визначає медитативність творів, драматизм оповіді, психологізм, настроєвість, в реалізації якої вгадуються прийоми імпресіоністичної поезики тощо.

Тож лірика періоду заслання найбільш особистісна, психологізована, що робить її найбільш придатним матеріалом для реконструкції психопортрета письменника. Найоптимальнішим матеріалом для аналізу є поезії – програмові вірші, якими автор відкривав свої «захалявні книжечки». Як показує поетична практика попередніх періодів творчості Т. Шевченка, такі твори максимально згущено демонструють зміни в авторському світогляді, зрушення у його психоемоційному бутті. Тож послідовний аналіз поетичних заспівів 1847–1850 років дасть можливість простежити за динамікою духовного буття Т. Шевченка.

Перша «захалявна книжечка» відкривається поетичною мініатюрою «Думи мої, думи...». Ідентичність назв творів, які описують цілком різні періоди життя митця, сприймається як своєрідний поетично-психологічний, поетично-буттєвий оксюморон. Якщо поезія 1839 року репрезентує внутрішній конфлікт, пов'язаний із прийняттям митцем свого таланту та його вирішення, що лежить у площині вибору ним тематичних пріоритетів своєї творчості, адресата своєї лірики, то конфлікт, розгорнутий у поезії 1847 року, має зовнішній вимір – це конфлікт поета й життєвих обставин, це прийняття Т. Шевченком фаталізму своєї долі й пошук засобів духовної розрядки та психологічної підтримки, якими є його вірші. Це наочно демонструє

конотативне поле образу «дум». 1839 року вони втілюють найпотаємніше, сокровенне знання, відкрите героєві, він їх плакає, оберігає й посилає в Україну, а в творі 1847 року вони, акумулюючи в собі інформацію про Батьківщину, є єдиним психологічним зв'язком із нею і психологічною розрядкою для митця:

Думи мої, думи мої,
Ви мої єдині,
Не кидайте хоч ви мене
При лихій годині.
Прилітайте сизокрилі
Мої голуб'ята,
Із-за Дніпра широкого
....
Прилітайте ж, мої любі,
Тихими речами
Привітаю вас, як діток,
Заплачу із вами.

Поезія «Думи мої, думи мої» (1847) репрезентує своєрідний механізм психологічного захисту – відчуження. Переживання, пов'язані із тяжким покаранням – солдатчиною (відомо, що Т. Шевченко ненавидів солдатчину, вважав її формою приниження людини, винищення в ній людського, морального), безнадією щодо свого швидкого звільнення чи хоча б тимчасового послаблення покарання (зняття заборони писати і малювати), примусили автора відчужити своє внутрішнє «Я» («Я» поета, патріота) від реальних життєвих обставин. Психологи зауважують, що в кризових станах відбувається розрив між тілом і свідомістю в ті моменти, коли людина переживає сильний фізичний або душевний біль. У цих випадках відчуження є рятівним колом для психіки. Людина ізольовує ті фактори, які її травмують, зосереджуючи своє «Я» на факторах, що її обтяжують [4, с. 151].

Страх перед невідомим, тривога за майбутнє, таким чином, примусила Т. Шевченка шукати джерел самонавіювання в резервах внутрішнього буття: у пам'яті, спогадах, які акумулювалися в поетичному образі України.

Поезія «А нумо знову віршувати» демонструє динаміку пошуків поетом психологічних механізмів самозахисту в кризових умовах невільничого життя. Процес відчуження, який мав латентне вираження, у цій поезії стає очевидним. У творі представлено розщеплення особистості на дві частини: автор ніби дивиться на свою долю і на своє солдатське життя зі сторони, ізолюючи тим самим своє психологічне поетичне «Я» від реального.

Автор вдається до іншої форми психологічного самозахисту – заміщення, адже гнів проти сильної державної каральної машини був малопродуктивним, тому Т. Шевченко скеровує свою агресію (виражену, щоправда, засобами іронії) проти себе-солдата.

У листі до А. І. Лизогуба від 22 жовтня 1847 року поет із самоіронією так описує своє становище:

«От вам і кобзар! Позабирав грошки та й шморгнув за Урал до киргиза гуляти. Гуляю! бодай нікому не довелось так гуляти, а що маємо робити! Треба хилитися, куда нагинає доля. Ще слава Богу, що мені якось удалося закріпити серце так... що муштруюся собі та й годі» [10, с. 40]. У поезії бачимо більш експресивний образ поета на засланні. Автор використовує іронічну самоідентифікацію «малий», «убоге», «воно», «дитина», «подибало»; оксюморон «молодєє, сивоусє»: «...Кинула малого (доля. – С. М.) / На розпутті, та й байдуже, / А воно, убоге, / Молодєє, сивоусє, – / Звичайне, дитина – / І подибало тихенько / Попід чужим тином / Аж за Урал. Опинилось / В пустині, в неволі / Як же тебе не проклинають, / Лукавая доле?». Іронічний погляд на себе як на Іншого є способом розв'язання внутрішнього конфлікту. Його результатом є нова якість внутрішнього світу героя. Фактично йдеться про стимуляцію стоїцизму, духовного опору обставинам, самореалізацію в забороненій, а, значить, небезпечно таємній творчості, створення ілюзії визволення, виявом якої є надія: «Не проклену ж тебе, доле, / А буду ховатись / За валами. Та нищечком / Буду віршувати, / Нудить світом, сподіватись / У гості в неволю / Из-за Дніпра широкого / Тебе, моя доле!».

Зауважимо, що в описуваній період Т. Шевченко звертається до персоналізованої форми нарації: промовляє від імені дівчини, вдови, старого парубка, козака, виливаючи екзистенційну тугу в поезіях-піснях, в основі яких мотиви народних ліричних пісень про нерозділене кохання, про самотність і незахищеність бідної людини, сироти тощо. Вони є виявом описаного вище процесу виокремлення іншого «Я». Він наділяє ліричного героя здатністю страждати, переживати самотність – тими конфліктами й емоціями, яких сам митець у своєму внутрішньому вимірі намагався піддати психологічному блокуванню, аби не втратити надії на звільнення.

Третій рік заслання Т. Шевченка – час переосмислення життєвих цінностей. Психологічне й фізичне неприйняття неволі досягло піку своєї напруги, що вилилося у прийняття поетом свого не тільки реального, але й духовного відчуження від суспільства, від української громади, яка була адресатом його художньої творчості. Ця криза поета-громадянина, поета-людини із трагічною долею розгорнута в поезії «Хіба самому написать», де через самоіронію та саркастичні випадки на громаду, Т. Шевченко доходить висновку про важливість і вагомість особистого щастя (родинного благополуччя, яке задовольняє егоїстичний вимір поета). Проте цей конфлікт не має вирішення, адже свідоме прагнення пріоритету особистого над громадянським вступає в конфлікт з інстинктом творчості. Таким чином, формується новий психологічний захисний механізм, який демонструє переключення агресії митця, спрямованої на свій стан, на друзів і українську громаду, що пасивно

ставить до його долі, у творчість. Це своєрідна сублимація. Митець «реконструює не всю Модель Світу, а лише її частину» [4, с. 166]: робить творчість єдиним «рятівним колом» для своєї душі. Її нова якість полягає в тому, що вона не має адресата поза «Я» автора, а сприяє виключно самореалізації і психологічній розрядці митця.

Заспівна поезія цього періоду «Неначе степом чумаки» демонструє усвідомлення Т. Шевченком нової якості своєї лірики. Поет констатує, що творчість є засобом подолання часової тяглоті, пришвидшуючи внутрішній час героя і тим самим знімаючи психологічну напругу: «Неначе степом чумаки / Уосени верству проходять, / Так і мене минають годи, / А я й байдуже. Книжечки / Мережаю і начиняю / Таки віршами. ...Та вже нехай хоч розіпнуть, / А я без віршів не улежу. / Уже два года промережав / І третій в добрий час почну».

Свого вивершення переживання неволі, які зумовили деформацію авторської моделі світу, набули в останній рік перебування Т. Шевченка в Оренбурзі. Увиразненням цього процесу стала поезія «Лічу в неволі дні і ночі», що відкривала «захалявну книжечку» 1850 року. Вона унаочнює ту внутрішню кризу, яка спровокувала переоцінку поетом цінностей. Основою сюжету твору є катарсисне очищення ліричного героя, відсторонення ним старих психологічних установок, які виявилися «виробленими» і нежиттєздатними на новому витку його внутрішньої психологічної кризи. Цей процес описаний автором через метафору смерті-народження.

Твір побудований на розгортанні й загостренні відчуття самотності та відчуженості, покинутості й безнадії, що охоплюють героя. Воно нагнітається і підкреслюється анафорою та вивершується риторичними окликом:

.../ Нема слов
В далекій неволі!
Немає слов, немає сльоз,
Немає нічого.
Нема навіть кругом тебе
Великого Бога!

Конфлікт реалізується через моделюванням поетом своєї смерті-самогубства, поданої у внутрішньому монологі: «Жити не хочеться на світі, / А сам мусиш жити. / Мушу, мушу, а для чого? / Щоб не губить душу? / Не варт вона того жалю...». Фігура замовчування виражає катарсисне переживання ліричним героєм факту свого переродження. І далі формується новий ціннісний життєвий орієнтир, який визначає долю митця: «Може, ще я подивюся / На мою Україну». Отож, надія на гіпотетичне повернення на Батьківщину стає життєтворчим чинником для поета на засланні, стає новою метою його життя, визначивши нову якість його життєвих устремлень і творчої самореалізації, де домінує особистісний фактор, прагнення облаштувати побут, створити сім'ю тощо. Митець переорієнтовується на прозову творчість, яка

вимагала спостережливості, життєвої конкретики, епічного осягнення реальності.

У цілому, лірика Т. Шевченка періоду заслання руйнує стереотипний образ Кобзаря-стоїка. Вона оприявнює драматичні переживання поета,

загострення внутрішнього конфлікту, зміну Моделі Світу, ціннісних орієнтирів, що трансформувалася на рівні художності, шлях до розуміння секретів якої неминуче пролягає через осягнення психосвіту митця.

Література

1. Барабаш Ю. Тарас Шевченко: імператив України / Ю. Барабаш. – К. : Києво-Могилянська академія, 2004. – 179 с.
2. Барабаш Ю. Просторинь Шевченкового слова: текст – контекст – семантика – структура / Ю. Барабаш. – К. : Темпора, 2011. – 506 с.
3. Грабович Г. Шевченко, якого не знаємо / Г. Грабович. – К. : Критика, 2000. – 305 с.
4. Грановская Р. Психологическая защита / Р. Грановская. – СПб. : Речь, 2010. – 476 с.
5. Дзюба І. Тарас Шевченко: життя і творчість / І. Дзюба. – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – 718 с.
6. Івакін Ю. Коментар до «Кобзаря» Шевченка. Поезії 1847–1861 рр. / Ю. Івакін. – К., 1968.
7. Смілянська В., Чамата Н. Структура і смисл: спроба наукової інтерпретації поетичних текстів Тараса Шевченка / В. Смілянська, Н. Чамата. – К. : Вища школа, 2000. – 205 с.
8. Спогади про Шевченка. – К. : Держвидхудліт, 1958. – 660 с.
9. Чалий М. Життя і твори Т. Шевченка / М. Чалий. – К. : Веселка, 2011. – 261 с.
10. Шевченко Т. Зібрання творів: У 6 т. (вид., автентичне 1-6 томом «Повного зібрання творів у двадцяти томах») / Редкол.: М. Г. Жулинський (голова) та ін. – К. : Наук. думка, 2001. – Т. 6 : Листи. Дарчі та власницькі написи. Документи, складені Т. Шевченком або за його участю. – 2003. – 623 с.

Сергій Михида

ХУДОЖЕСТВЕННАЯ ТРАНСФОРМАЦИЯ ВНУТРЕННИХ КОНФЛИКТОВ В ЛИРИКЕ Т. ШЕВЧЕНКО ПЕРИОДА ССЫЛКИ

Аннотация. В статье осмысливаются особенности психологического мира Тараса Шевченко сквозь призму его мегатекста периода ссылки. Переписка, воспоминания и поэзии этого времени обнаруживают сложный психологический кризис, вызванный ограничением свободы. К установленным в литературоведении тезисам о духовном стоицизме художника добавляются рассуждения относительно конфронтации со сложившейся ранее Моделью Мира и художественной версией выхода из внутреннего конфликта.

Ключевые слова: внутренний конфликт, несвобода, стоицизм, психологизм, психопортрет, мегатекст.

Sergey Mykhyda

ARTISTIC TRANSFORMATION OF INNER CONFLICTS IN T. SHEVCHENKO'S LYRICS DURING EXILE PERIOD

Summary. The paper focuses on Taras Shevchenko psychoworld peculiarities through the prism of his megatext during the period of exile. Letter communication, recollections, and verses of this period disclose complex psychological crisis caused by freedom deprivation. Traditionally stated thesis about spiritual stoicism of the poet is supplemented by speculations as for confrontation with already formed Model of the World, and as for artistic version of overcoming the inner conflict.

Key words: inner conflict, deprivation of freedom, stoicism, psychologism, psychoportrait, megatext.

Стаття надійшла до редакції 3.03.2014 р.

Михида Сергій Павлович – доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри української літератури Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.